

Stručná charakteristika systému péče o ohrožené děti v ČR

I. Rámcový přehled hlavních institucí a subjektů

- 1. Státní správa** - ústřední orgány státní správy a další úřady – výčet kompetencí v systému péče o ohrožené děti

1.1 Ministerstvo práce a sociálních věcí

V současné době vykonává největší podíl činností spadajících do problematiky péče o ohrožené děti. Tyto činnosti jsou realizovány v rámci sociálně-právní ochrany dětí (jedná se zejména o právní, metodickou a kontrolní činnost v oblasti sociálně-právní ochrany dětí, včetně přezkumu pravomocných rozhodnutí krajských úřadů v odvolacím a přezkumném řízení; metodickou, konzultační, koncepční činnost v oblasti sociální práce, včetně činnosti v rámci pověřování nestátních subjektů k výkonu sociálně-právní ochrany dětí; analytickou a statistickou činnost v rámci sociálně-právní ochrany dětí; spolupráci na mezinárodní úrovni a monitoring v oblasti práv dítěte; koordinaci implementace Úmluvy o právech dítěte; finanční zajištění výkonu sociálně-právní ochrany dětí na úrovni obcí a krajů, zajišťování finančních prostředků na výplatu státního příspěvku pro zřizovatele zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc; agendu náhradní rodinné péče, tj. vedení evidence dětí a žadatelů, výkon správního řízení, rozhodování o zařazení nebo vyřazení žadatelů z evidence, zprostředkování náhradní rodinné péče; odborné posuzování dětí a žadatelů, vedení spisové dokumentace, řízení a koordinace poradního sboru pro zprostředkování náhradní rodinné péče při MPSV, konzultační, metodickou a kontrolní činnost, zprostředkování osvojení a pěstounské péče; statistické sledování, zpracovávání statistik a prognóz, analytickou a lektorskou činnost v oblasti náhradní rodinné péče; atd.). Oblasti, ve kterých působí MPSV se dají shrnout takto: Sociálně právní ochrana dětí, Rodinná politika, Sociální politika, Příjmová politika, Sociální služby a sociální začleňování, Politika zaměstnanosti, Kontrola výkonu státní správy a veřejnoprávní kontrola, Sociální pojištění.

Úřad pro mezinárodně-právní ochranu dětí (agenda sociálně-právní ochrany dětí ve vztahu k cizině. Role Úřadu jako ústředního orgánu tak spočívá v zastupování České republiky navenek v rámci mezinárodních úmluv. Specifická činnost Úřadu zahrnuje vymáhání výživného do a z ciziny, zajišťování aktivit spojených s mezinárodním osvojením a občanskoprávními aspekty mezinárodních únosů dětí. Agenda Úřadu je úzce propojena s činností MPSV a dalších orgánů sociálně-právní ochrany dětí: v oblasti mezinárodního osvojení jsou Úřadu postupovány MPSV spisy dětí a žadatelů vhodných pro mezinárodní zprostředkování osvojení, v rámci mezinárodních únosů dětí je opatrovníkem dítěte v některých případech ustanoven orgán sociálně-právní ochrany dětí na úrovni obecního úřadu obce s rozšířenou působností.).

1.2 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT)

V rámci MŠMT se jedná zejména o následující činnosti související s agendou dětských domovů, dětských domovů se školou, diagnostických ústavů a výchovných ústavů:

spolupráce na přípravě právních norem a metodických materiálů k náhradní péči; spolupráce na řešení problematiky útěků dětí ze školských zařízení ústavní a ochranné výchovy; spolupráce na metodice a proškolení pracovníků sociálně-právní ochrany dětí k problematice ústavní a ochranné výchovy; spolupráce na přípravě koncepce náhradní rodinné péče; preventivní péče před nařízením ústavní výchovy – střediska výchovné péče; spolupráce s rodinami dětí umístěných v zařízeních a se zařízeními; pravidelné kontroly dodržování práv dětí umístěných v zařízeních; pomoc dětem v zařízeních před jejich propuštěním, příprava na vstup do života, spolupráci se zařízeními zajištění ubytování, zaměstnání; spolupráce se zařízeními při vyhledávání dětí vhodných pro náhradní rodinnou péči; mezirezortní koordinace v oblasti primární prevence; systém péče a vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, atp. .

Oblasti, ve kterých ministerstvo působí: institucionální výchova a péče (výkon ústavní a ochranné výchovy) ve školských zařízeních MŠMT, Česká školní inspekce (dle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání), správa, metodická, kontrolní a další činnost v oblasti systému škol a školských zařízení - oblast vzdělávání (školy a školská zařízení) včetně zpracovaného systému prevence sociálně patologických a dalších negativních jevů, systém poradenství ve školství, další činnosti zejména v oblasti podpory volnočasových aktivit dětí a mládeže, Základní právní předpisy a interní akty řízení upravující činnost MŠMT ve vztahu k ohroženým dětem jsou zejména zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

MŠMT v souvislosti s Národním akčním plánem k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti na období 2009 až 2011 (NAP) zpracovalo Rámcovou koncepci v oblasti transformace systému náhradní výchovné péče ve školských zařízeních.

Postupný proces transformace systému náhradní výchovné péče v zařízeních v resortu MŠMT má v souladu s aktivitami NAP následující hlavní cíle:

- snížit počet dětí dlouhodobě umístěných ve všech typech ústavní péče, a to za předpokladu posílení preventivní složky práce s ohroženými dětmi a jejich rodinami, podpora rozvoje a dostupnosti souvisejících služeb, včetně navýšení počtu kvalifikovaných pracovníků,
- vytvoření sítě specializovaných ambulantních služeb s těžištěm v profesionální péči orientované na potřeby dítěte a práci s celým rodinným systémem,
- vzdělávání a proškolení pracovníků zařízení,
- transformace, diferenciací a specializací náhradní výchovné péče pro pomoc dětem, u nichž je umístění do zařízení nejlepším, nebo jediným reálným možným řešením jejich situace.

Základní principy procesu transformace náhradní výchovné péče o ohrožené děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči jsou založeny zejména na nastavení fází optimalizace a transformace zařízení poskytující náhradní výchovnou péči o ohrožené děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy.

Dostupnost a návaznost všech potřebných služeb a informací by měly být samozřejmostí, bez zbytečných průtahů, místně, časově, odborně, za předpokladu kulturně sociální senzitivity, ochrany osobních dat a nízkoprahovosti u preventivních i ambulantních služeb. Zvyšování **profesionality** pracovníků, musí splňovat nároky dobré praxe podložené výzkumem, tj. uplatňovat individuální přístup k dětem/klientům v kontextu biologického, psychologického, pedagogického, psychoterapeutického a sociálního modelu péče, s ohledem na jejich potřeby.

Efektivita a flexibilita nezbytná péče o dítě/klienta je založena na správné depistáži, dobré indikaci a včasné intervenci. Podmínkou tohoto principu je spektrum služeb, které budou reagovat na aktuální potřeby dětí/klientů, budou zaváděny inovativní postupy, založené na poznatcích z výzkumů a dobré praxe. Flexibilita je podmínkou i transformačního procesu a koncepčního materiálu, který musí být otevřený i neočekávaným změnám.

Diferenciace služeb a odborné péče musí zohlednit rozdílné potřeby dětí/klientů a rodin ve vztahu k poskytovaným službám.

Komplexnost musí být zjištěna na základě individuální situace a potřeb dětí/klientů a musí integrovat speciálně edukativní, specifické léčebné, terapeutické a preventivní postupy včetně sociální práce, jejichž efektivita je dostatečně podložena poznatky z praxe a výzkumů.

Koncepce transformace MŠMT je postavena na třech základních pilířích, kterými jsou:

- **Analýza celého systému péče o ohrožené děti a rodiny** rezortu školství, především pak analýza kapacit zařízení z hlediska lidských zdrojů, počtu klientů, hmotných zdrojů, kvality života klientů)
- **Změna kvality péče jednotlivých složek systému** (vytvoření standardů kvality práce v zařízeních, vypracování dílčích metodik práce dle specializací jednotlivých zařízení, provázat kontrolní mechanismy v návaznosti na finanční zdroje
- **Zavádění efektivních a inovativních postupů do systému, které budou zvyšovat profesionalitu péče** (vzdělávání, psychoterapeutické sebezkušenostní výcviky, komunitní systém péče, psychoterapeutické postupy a nové diagnostické metody, supervize).

Postupný proces transformace celého systému péče o ohrožené děti a rodiny by měl vyústit do zřízení sítě specializovaných zařízení, která jsou využívána v případech, kdy děti nelze ze závažných důvodů umístit do jiné formy náhradní rodinné péče, nebo v případech, kdy potřebují komplexní (speciálně pedagogickou, psychologickou, zdravotní, sociální) odbornou péči. Na zřeteli musí zůstat nejlepší zájem dítěte a jeho co nejefektivnější resocializace a integrace.

Umísťování dětí v zařízeních by nemělo být delší než je nezbytně nutné a mělo by být předmětem pravidelné kontroly s ohledem na nejlepší zájmy dítěte, které jsou hlavním hlediskem při jeho výchově. Rodičům musí být poskytnuta co největší podpora s ohledem na harmonickou reintegraci dítěte do původní rodiny a společnosti. Postupy, organizace a individuální program rozvoje osobnosti v zařízení, včetně periodické kontroly umístění, by měly zaručovat práva dítěte, zejména právo dítěte být vyslyšeno; jeho názorům by měla být věnována náležitá pozornost a váha v souladu s věkem dítěte a stupněm jeho vyspělosti. Odborná práce s rodinou by měla být směřována k její aktivní participaci na individuálním výchovně vzdělávacím programu dítěte, včetně jeho profesního zaměření. Není-li návrat

dítěte do vlastní rodiny možný, je třeba realizovat taková opatření, aby mohlo dojít k jeho seberealizaci a umožnění kontinuity životní cesty. Jakákoliv kontrolní, výchovná nebo organizační opatření, realizovaná v rámci institucionální péče, včetně kroků zaměřených k prevenci sebepoškození dítěte a agrese vůči okolí, musí vycházet z požadavku zákonnosti a z požadavku pedagogické vhodnosti.

1.3 Ministerstvo spravedlnosti

Je ústředním orgánem státní správy pro soudy, státní zastupitelství vězeňství, probaci a mediaci sleduje a vyhodnocuje postup vrchních, krajských a okresních soudů v řízení a rozhodování pouze z hlediska dodržování zásad důstojnosti jednání a soudcovské etiky a zda v řízení nedochází ke zbytečným průtahům. Další oblast, ve které působí je trestní oblast, příprava profesní legislativy a kontrolní činnost¹.

Agenda rodinné legislativy a činnosti soudů spočívá zejména v oblasti opatrovnických řízení a soudnictví ve věcech mládeže, dále agenda zákonné úpravy trestněprávní ochrany dětí a mládeže, probační a mediační služby, věznic pro mladistvé.

Probační a mediační služba ČR

Je důležitým partnerem v rámci systému péče o ohrožené děti. Věnuje se zejména Integraci pachatele – usiluje o začlenění obviněného resp. pachatele do života společnosti bez dalšího porušování zákonů. Integrace je proces, který směřuje k obnovení respektu obviněného k právnímu stavu společnosti, jeho uplatnění a seberealizaci.

PMS se snaží o zapojení poškozeného do „procesu“ vlastního odškodnění, o obnovení jeho pocitu bezpečí, integrity a důvěry ve spravedlnost - Participace poškozeného.

Služba přispívá k ochraně společnosti účinným řešením konfliktních a rizikových stavů spojených s trestním řízením a efektivním zajištěním realizace uložených alternativních trestů a opatření.

Dlouhodobě věnuje pozornost mladistvým pachatelům a pachatelům ve věku blízkém věku mladistvých.

Dlouhodobou prioritou PMS je vzájemná, jasně vymezená a formalizovaná spolupráce všech složek, které se na uplatňování zákona o soudnictví ve věcech mládeže podílejí,

Prosazuje zavádění interdisciplinárních týmů pro řešení kriminality mládeže, aby došlo k formalizování a harmonizování spolupráce zainteresovaných složek.

Nejvyšší státní zastupitelství

Provádí dozor nad dodržováním právních předpisů v místech, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranné léčení, ochranná nebo ústavní výchova, a v jiných místech, kde je podle zákonného oprávnění omezována osobní svoboda

Provádí dozor nad dodržováním právních předpisů při výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních

¹ Týká se správy věznic a ústavů pro výkon zabezpečovací detence, jejich ekonomické problematiky i jejich organizačně technického zabezpečení; dozorem není dotčen ani výkon působnosti orgánů sociálně-právní ochrany dětí podle zákona č. 359/1999 Sb., stejně tak jako působnost Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy jako ústředního orgánu státní správy mj. pro předškolní zařízení, školská zařízení a pro státní péči o děti, mládež.

V rámci činností je důležitá také **netrestní oblast působnosti**². Každá z netrestních působností vyjadřuje určitý způsob ochrany veřejného zájmu, který lze rozdělit do tří základních oblastí, jež tvoří:

- ochrana veřejného zájmu **na úseku ochrany dětí a osob, které pro svoji fyzickou nebo psychickou nezpůsobilost jsou na svých právech ohroženy**,

- ochrana veřejného zájmu **na úseku ekonomiky a sociálních věcí**,

- ochrana závažného veřejného zájmu **na úseku výkonu státní správy**.

Státní zastupitelství vykonává činnosti a pravomoci v oblasti ochrany dětí podle zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, zákona č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství

Důležitá je jeho návrhová činnost podle § 90 zákona č. 218/2003 Sb., odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů,

Státní zastupitelství provádí také výkon dozoru v detencích, v tomto případě v ústavech pro ústavní a ochrannou výchovu, a pokud jde o mladistvé, i v ústavech pro výkon zabezpečovací detence (jakkoli zde jde o činnost zatím poměrně novou, protože příslušný zákon č. 129/2008 Sb. i navazující novely trestního zákona a trestního řádu nabyly účinnosti teprve dnem 1. ledna 2009).

Část kompetencí je vykonávána také v trestní oblasti podle nového trestního zákoníku (zákon č. 40/2009, ve znění zákona č. 306/2009 Sb.) účinného od 1. ledna 2010.

1.4 Ministerstvo zdravotnictví

S ohledem na drobné chyby a nepřesnosti je třeba uvedený text upravit následovně: „V rámci MZ je řešena agenda péče o ohrožené děti. Jedná se zejména o problematiku následujících oblastí v mezích působnosti MZ: dětské lékařství, praktické lékařství pro děti a dorost, dorostové lékařství a sociální pediatrie, péče poskytovaná v kojeneckých ústavech a dětských domovech pro děti do 3 let, práva dětí, prevence násilí na dětech, rizikové chování mladistvých, užívání návykových látek u dětí a mládeže, prevence kriminality dětí a mladistvých, zdravé a bezpečné životní prostředí pro děti, odstranění nejhorších forem dětské práce, podpora rodin se zdravotně postiženými dětmi, ochrana a podpora veřejného zdraví, zdravého životního prostředí pro děti a zdravého životního stylu dětí. Dlouhodobě se

² k netrestní oblasti působnosti státního zastupitelství lze doplnit:

Státní zastupitelství je činné při ochraně veřejného zájmu i v jiném než trestním řízení. Důležitost úlohy státního zastupitelství v uvedené sféře se zdůrazňuje i v dokumentu („Opinion no. 3/2008“) schváleném Konzultativní radou evropských prokurátorů dne 21. 10. 2008, CCPE(2008)3, o roli veřejné žaloby v netrestní oblasti působnosti. Netrestní působnost na působnost trestní navazuje, vychází z ní nebo ji předchází. Ve vztahu k působnosti na trestním úseku má doplňující charakter. Netrestní působnost přispívá k odstraňování příčin a podmínek trestné činnosti. Působnost státního zastupitelství v netrestní oblasti poskytuje také neodkladnou ochranu fyzickým osobám, které jsou pro svoji fyzickou nebo psychickou nezpůsobilost na svých právech ohroženy, a to v rámci občanského soudního řízení, které v tomto směru úzce navazuje na řízení trestní.

Státní zastupitelství mohlo působit v občanském soudním řízení i jinak než na základě návrhu na zahájení řízení (žaloby) či vstupu do již zahájeného občanského soudního řízení, a to v řízení u Nejvyššího soudu týkajícího se uznání pravomocných cizích rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech určení - zjištění nebo popření - otcovství podle § 67 odst. 2 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním. Ustanovení § 67 odst. 2 cit. zákona však bylo změněno s účinností od 1. 7. 2009 zákonem č. 7/2009 Sb. tak, že nově stanoví, že Nejvyšší státní zastupitelství může vstoupit do již zahájeného řízení o uznání rozhodnutí podle zákona č. 97/1963 Sb. nebo jiných předpisů.

věnuje restrukturalizaci kojeneckých ústavů a dětských domovů do 3 let s ohledem na optimalizaci potřeb konkrétního dítěte, podpoře preventivních programů pro děti a mládež, prevenci, včasné diagnostice a léčbě při zanedbávání, zneužívání, týraní, komerčním a sexuálním zneužívání dětí a mladistvých.

1.5 Resort vnitra

Resort vnitra se v rámci své působnosti zaměřuje na problematiku odhalování, vyšetřování a objasňování trestné činnosti dětí a páchané na dětech, na koncepční a metodickou činnost v oblasti prevence trestné činnosti dětí a páchané na dětech, na vytváření informačních systémů v oblasti prevence kriminality a problematiku dětí - cizinců bez doprovodu. Problematikou ohrožených dětí se zabývá několik úseků Ministerstva vnitra. Systémově je ošetřeno komerční sexuální zneužívání dětí, obchodování s lidmi (i dětmi), počítačová kriminalita, děti - azylanti (a komplex problémů s nimi spojených) včetně dětí - cizinců bez doprovodu dospělé osoby, prevence kriminality dětí a na dětech. Ministerstvo vnitra se řadu let věnuje uvedeným jevům a podpoře stávajících a nových, efektivních aktivit a projektů včetně přípravy koncepčních materiálů. V gesci ministra vnitra je zřízen Republikový výbor pro prevenci kriminality (jeho členy jsou zástupci všech 7 ústředních subjektů státní správy, které se danou problematikou zabývají). Problematika trestné činnosti dětí a páchané na dětech je jednou z priorit Výboru.

Hlavním nástrojem praktické podpory předcházení (prevence) delikventního a závadového jednání dětí je přímá metodická a dotační podpora konkrétních aktivit ve městech, obcích a krajích ČR, a to prostřednictvím Programu prevence kriminality na místní úrovni Ministerstvo rovněž zpracovává resortní „Program v oblasti prevence kriminality“, který obsahuje řadu dílčích úkolů, které směřují do Policie ČR a k jednotlivým útvarům MV. Klíčovým materiálem pro oblast prevence kriminality je Strategii prevence kriminality, která je vládou schválena na léta 2008 – 2011. Jednou z priorit strategie je prevence trestné činnosti dětí a zavádění projektu „Systém včasné intervence a tým pro mládež“ (SVI). Tento projekt vznikl z iniciativy odboru prevence kriminality Ministerstva vnitra.

Policie ČR

Působnost policie ČR směřuje do oblasti odhalování, vyšetřování a objasňování trestné činnosti spáchané na dětech a protiprávního jednání páchaného dětmi. Činnost policie však směřuje i do oblasti prevence kriminality, tedy předcházení trestné činnosti. V souvislosti s účinností zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, byly v rámci krajských ředitelství PČR a útvarů zřízených v rámci krajského ředitelství včetně územních odborů vyčleněni specialisté zařazení u Služby kriminální policie a vyšetřování (SKPV). Tito specialisté v první fázi prošli odborným školením pořádaným Policejním prezidiem a získali certifikát, který je opravňoval k práci s dětmi. Proškolení těchto specialistů je prováděno průběžně, bylo rozšířeno o využívání speciálních výslechových místností a výcvik vedení výslechu dětí v těchto místnostech. Specialisté jsou takto vzděláváni v rámci „celoživotního vzdělávání policistů“.

Kromě specialistů byli vyškoleni v rámci krajských ředitelství a útvarů zřízených v rámci krajského ředitelství včetně územních odborů všichni policisté zařazení na SKPV, a to v rozsahu nezbytně nutném pro prvotní posouzení věci a konání úkonů v rámci výjezdové a dosahové služby.

Takto byli proškoleni i policisté základních útvarů (obvodních a místních oddělení).

Proškolení policistů probíhá průběžně.

Úkoly ve vztahu ke kriminalitě dětí a páchané na dětech jsou závazným pokynem uloženy také policistům zařazeným ve službě pořádkové, dopravní a cizinecké policie v rámci plnění služebních úkonů.

Problematika kriminality dětí a páchané na dětech se promítá do práce policistů pověřených jinými problematikami a vyžaduje spolupráci (např. tzv. toxi, násilná trestná činnost, hospodářská trestná činnost atd.). Nejvýraznější spoluprací, zakotvenou v závazném pokynu, je součinnost při pátrání po pohřešovaných dětech. Policie ČR se podílela na spuštění Národního koordinačního mechanismu pátrání po pohřešovaných dětech.

V roce 2009 byl uveden do praxe Systém včasné intervence MV (SVI), kterým policisté předávají informace o dítěti orgánům sociálně právní ochrany dětí obcí s rozšířenou působností. Úkoly policistů byly uloženy samostatným závazným pokynem a jsou platné pro všechny policisty, kteří se v rámci své činnosti setkají s dítětem splňujícím podmínky sociálně-právní ochrany dětí. Na dalším rozvoji SVI se policie aktivně podílí.

V rámci metodiky SVI pro mládež vznikají v krajích, především v rámci územních odborů, týmy pro mládež, které fungují na základě všech zapojených institucí v dané lokalitě.

Policie ČR se též podílí na prevenci kriminality. Praktickým nástrojem prevence kriminality jsou Preventivně informační skupiny. V letošním roce Preventivně informační odbor PP ČR vytváří páteří projekt prevence kriminality, který by tuto problematiku sjednotil, nastavil, zpracoval a uvedl do praxe nejčastější témata předcházení trestné činnosti páchané na dětech a dětmi. Policisté zařazení na této problematice spolupracují s Městskými úřady na preventivních programech a se školami. Existence preventivně informačních skupin Policie ČR a jejich činnost, resp. posílení jejich role a postavení, naráží na legislativní nouzi v zákonném vymezení prevence kriminality.

Základní právní předpisy a interní akty řízení upravující činnost Policie ČR ve vztahu k ohroženým dětem.

- zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky
- závazný pokyn policejního prezidenta č. 167 ze dne 30. 12. 2010 o činnosti na úseku mládeže
- závazný pokyn policejního prezidenta č. 135 ze dne 22. října 2010, o pátrání
- závazný pokyn č. 93 z 23. června 2010, o činnosti na úseku obchodování s lidmi

Specialisté na mládež v rámci útvarů Policie ČR krajských ředitelství nejsou pověřováni plněním nesouvisejících úkonů na delší než nezbytně nutnou dobu. V územních odborech jsou specialisté pověřováni odhalováním a vyšetřováním i jiné trestné činnosti, což souvisí s nedostatečným počtem kvalifikovaných policistů na jednotlivých problematikách. I přes tento nedostatek se podařilo provázat spolupráci všech subjektů zúčastněných v péči o ohrožené děti

2. Samospráva

2.1 Vyšší územně samosprávné celky – kraje

Plní úkoly v oblasti sociálně-právní ochrany dětí – výkon státní správy v přenesené působnosti v rozsahu zákona 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Důležitou roli má v oblasti sociálních služeb – v rozsahu dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, oblasti školství, mládeže a tělovýchovy (výkon činností a kompetencí v samostatné

i přenesené působnosti, včetně správy některých školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy - dětské domovy). Kraje vykonávají také správu v oblasti zdravotnictví. V rámci grantových a dotačních řízení finančně podporují sociální, volnočasové a obdobné aktivity.

2.2. Obce (s rozšířenou působností)

Provádějí výkon sociálně-právní ochrany dětí v přenesené působnosti v rozsahu zákona 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v oblasti správy mateřského a základního školství, volnočasových a sportovních aktivit dětí a mládeže, včetně finanční podpory sociálních, volnočasových a obdobných aktivit.

3. Neziskový sektor (organizace) a další subjekty

Patří sem zejména neziskové organizace poskytující sociální služby (zejména služby sociální prevence) ve smyslu zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, pověřené výkonem sociálně-právní ochrany dětí, činné v oblasti volnočasových aktivit dětí a mládeže, realizující resocializační, případně probační a resocializační programy a obdobné aktivity (mimo oblast služeb sociální prevence) a další organizace, pracující s dětmi.

Mezi tyto subjekty patří dále pedagogicko-psychologické poradny (zařízení zřizovaná kraji), sřediska výchovné péče (při diagnostických ústavech), praktikující odborníci (terapeuti, psychologové, psychiatři, apod.) a další právnické a fyzické osoby, jejichž cílovou skupinou jsou ohrožené děti a mladí lidé.

II. Hlavní nedostatky systému revidovaná jednotlivými resorty – výčet

- **Absence přímého řízení a kontroly systému péče o ohrožené děti způsobená smíšeným systémem veřejné správy.**
- **nedostatečná kooperace a provázání činností zainteresovaných subjektů a institucí (Policie ČR, OSPOD, orgány justice, NNO, školy a školská zařízení),**
- **Pomalost reakce na delikventní jednání dětí** (potřeba reagovat co nejrychleji na delikventní jednání dětí a mladistvých a obecně i na další negativní jevy týkající se rodiny v rámci řízení ve věcech péče soudu o nezletilé. K dosažení cíle urychlení řízení a eliminace průtahů na straně soudu směřují reformy v oblasti justice, konkrétně např. zvýšení kompetence a postavení vyšších soudních úředníků současně se zvyšováním jejich kvalifikace, zavádění soudních minitýmů, navyšování počtu soudců v problematických regionech, ale i další legislativní změny směřující ke zjednodušení soudních řízení).
- **Při aplikaci zákona č. 218/2003 Sb. jsou v některých případech stíhány i bagatelní trestné činy, není dostatečně využíváno možnosti vyřídit věc mimo soudní jednání a je nedostatečně využívána škála výchovných opatření.**
- **Přetrvávající nedostatečná personální kapacita i materiální vybavení PMS snižuje efektivitu ukládaných opatření a neumožňuje službě působit s**

potřebnou efektivností a účinností v celém trestním řízení. Popsaná situace zvyšuje rizika spíše formálního uplatňování příslušných postupů.

- **Zdvojení činnosti v působení probačních úředníků a úředníků orgánů sociálně-právní ochrany dětí,**
- **Nedostatečné zapojení pedagogicko-psychologických poraden, školních metodiků prevence a výchovných poradců ve školách do systému péče o děti ohrožené kriminalitou a ostatními sociálně patologickými jevy.**
- **Izolovaný postup škol a školských zařízení (v řešení problémů dětí).**
- **Nesystémové ukládání ochranné a ústavní výchovy, jakož i malý počet ukládání ochranné výchovy v rozhodovací praxi soudů.** Mělo by tedy dojít k zaměření se na zjištění důvodů a k posílení školení soudců v této oblasti a jejich spolupráce s jinými subjekty majícími roli v této oblasti. Soudci by měli k rozhodování přistupovat nikoli formálně, ale na základě dostatečně zjištěných údajů o dítěti.
- **Neřešená zůstává problematika narůstajícího počtu útěků ze školských zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy,** a to včetně špatné spolupráce mezi zařízeními, pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí a Policií ČR.
- **Výkon ochranné a ústavní výchovy není v praxi oddělen.**
- **Nedostatečné řešení ústavní péče pro děti do 3 let věku a alternativní péče o děti ohrožené a děti bez rodinného zázemí.**
- **nedořešené postupy a návaznosti navracení dětí s nařízenou ústavní nebo uloženou ochrannou výchovou zpět do zařízení (v praxi opakovaně selhává,** problém spočívá zejména v nespolupráci jednotlivých resortů).
- **Vzrůstající počet dětí v ústavní péči zvyšuje riziko nárůstu počtu delikventních a predelikventních jevů u dětí po opuštění ústavní péče.**

Následná péče o děti opouštějící ústavní péči nebo pěstounskou péči je naprosto nedostačující, není zajištěna kontinuita péče a zohlednění individuálních potřeb dětí. Výjimkou jsou **aktivity** nestátních neziskových a charitativních organizací, jejich péče ale není systematicky rozložena po celém území České republiky. (Jedná se např. o domy na půli cesty, zařízení, která se orientují na bezdomovce, zařízení pro drogově závislé atp.)

- **Nedostatečná výměna informací a spolupráce** s institucemi, do jejichž působnosti spadá práce s delikventními dětmi a mladistvými, absence skutečné včasné intervence a interdisciplinárního přístupu v raných stádiích delikventního jednání dětí.
- **Neexistence validních dat k hodnocení výskytu problematických jevů.**
- **Nedostatky v primární zdravotní péči - v systému registrací dítěte u pediatra a v systému preventivních prohlídek u pediatra, nízké sociálně-právní vědomí lékařů,**

- **Neochota lékařů hlásit orgánům sociálně-právní ochrany dětí podezření na jejich týrání, zneužívání a zanedbávání péče.**
- **Nedostatky v sociální práci s rodinou dítěte.**
- **Nezohlednění specifčnosti dětského věku v Národní strategii protidrogové politiky a nedostatečná dostupnost zařízení pro děti užívající návykové látky a děti se závislostí.**
- **Nedostatky v oboru pedopsychiatrie (málo specializovaných zařízení, léčeben.**